

Behov for STATFISK?

Av Torbjørn Trondsen, Professor, Norges fiskerihøgskole, UiT Norges Arktiske Universitet og styremedlem i Kystens Tankesmie AS

Følgende paradoksale situasjon opptrer på kysten:

- Det norske fellesskapet disponerer kvoter av førsteklasses fisk i havet utenfor Nord-Norge.
- Det fins bedrifter som vil etablere og vokse om de får sikre leveringer av ferskt råstoff, nå sist Findus som har vurdert etablering i Mehamn.
- Det fins også tilgjengelige kvoter opprinnelig tatt fra kystfiskerne og tildelt landanlegg med trålere som skulle sikre råstoff til videreforedling.
- Trålerederne har i stedet med myndighetenes støtte investert i fartøyer med foredlingsanlegg som er uegnet til å forsyne industrien med etterspurt ferskt råstoff.
- Vi har dyktige kystfiskere som mer enn gjerne kan overta kvotene og levere den ferske fisken industrien etterspør men som ikke får kvoter.

Det logiske i en slik situasjon er at de aktuelle trålerkvotene overføres til kystfiskere som kan sikre den tilgodesette fiskeindustriens råstoffbehov. Dette er også god miljøpolitikk: Kystfiskeflåten slipper bare ut fjerdeparten av klimagasser per kilo fisk sammenlignet med trålerne.

Problemet med en slik omfordeling av kvoter er at myndighetene gjennom strukturpolitikken i praksis har redusert sitt handlingsrom ved at rederiene har fått tillatelse til å pantsatte de tildelte kvoterrettigheter for å oppta lån til kjøp av kvoter.

I og med at rederne har investert og pantsatt kvoter garantert av myndighetene, kan ikke de samme myndigheter frata redere kvoter uten økonomisk kompensasjon. Pantet må derfor overtas sammen med kvoter. Det er dette som praktiseres ved kjøp og salg av kvoterrettigheter mellom redere, hvor myndigheten har overlatt til rederne å bestemme hvem som skal få kjøpe de pantsatte kvoterrettighetene. Det er trolig ikke noen annen vei utenom enn at omfordeling på Statens hånd må følge de samme prinsipper med at pantet må følge med om kvoterrettigheter ønskes flyttet mellom fartøygrupper.

STATFISK

En mulighet er å opprette kvotebank i form av et statlig selskap STATFISK på samme måte som STATOIL og STATKRAFT, som forvalter av fellesskapets økonomiske eierskap. Formålet er å overta og reforede kvoterrettigheter. Dette kan skje gjennom utlysning av anbud på tidsbegrensede kvoterrettigheter til redere og landbaserte bedrifter som aksepterer leveringsforpliktelsene og andre betingelser.

Departementet kan trekke inn og overføre til STATFISK alle leveringspliktige kvoteandeler som i løpet av de siste årene ikke har oppfylt intensjonene med leveringsforpliktelsene. STATFISK kan i tillegg tilføres ledige kvoterrettigheter (ved generasjonsskifter, eierskifter av fartøyer etc.) og ved nytildeling for eksempel fra voksende fiskebestander.

Ved omfordeling av kvoterrettigheter overtar STATFISK pantet fra rederiene som slik kommer skadesløse ut av situasjonen i og med at fartøyene uten kvoterrettigheter kan selges på det internasjonale markedet.

Finansiering av STATFISK sikres gjennom en utleie av kvoterrettigheter til rederier som oppfyller konsesjonsbetingelsene. Leiekostnadene vil speile det ordinære private kvotemarkedet.

Fordeling av kvoterettighetene bør skje gjennom regionalt organiserte anbudskonkurranser på samme måte som ved innkjøp av andre offentlige tjenester, hvor alle kvalifiserte redere og bedrifter i den aktuelle regionen kan delta.

Størstedelen av kvoteleia kan betales av løpende salgsinntekter gjennom fiskesalgslaget som også har i oppgave å kontrollere om fisken er levert i forhold til kontrakt. Dette vil styrke dyktige fiskere i konkurransen med kapitalsterkere aktører. Bedrifter som er tilgodesett med leveringspliktige kvoter bør også kunne fremleie kvoten som tilleggskvoter til fordeling til mange lokale fiskere.

Konsekvenser

Fordelen med fordeling av fiskerettigheter gjennom en anbudsordning er at den gir redere og bedriftseiere de samme muligheter til å konkurrere om kvotene. Dette kan gi en positiv konkurranse om å øke verdiene per kilo fisk samtidig som den regionale råstofftilførselen sikres.

For stor kvotekonsentrasjon på enkeltaktører kan motvirkes med maksimumsgrenser for kvotekjøp og regler. Maksimalkvoter per fartøy kan også fremme forsvarlig kvalitetshandtering av fangsten.

Faren er naturligvis at noen vil være fristet til svartfiske som grunnlag for å betale høyere anbudspriser. Kvotekontroll og avskrekking ved overtredelse blir derfor ikke mindre viktig med et slikt system! Overtredelse av reglene kan for eksempel ekskludere rederen fra å delta i anbud i kortere eller lengre tid (På samme måte som dopingtatte idrettsutøvere!).

STATFISKs overskudd fra kvoteleie kan ansees som en ressursrente; det vil bedriftenes verdisetting av å kunne høste av fellesskapets ressurs. Ressursrenta kan brukes av til investeringer i fellesfunksjoner som ytterligere kan øke verdiskapingen i de fiskeriavhengige regioner; som bufferlagring i fangstsesonger med levendelagring og fryse-/tineteknologi, egning, havner, veier etc..